

اشاره:

تصویب قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن در مجلس شورای اسلامی، بار دیگر بحث تولید و تجارت مواد معدنی و فلزی در راستای گسترش صادرات غیرنفتی را در جامعه اقتصادی کشور مطرح کرده است. با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بر رهایی از وابستگی اقتصاد کشور به صادرات نفت و تلاش برای گسترش صادرات غیرنفتی، تصویب قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، بارقه امید برای معدن‌کاران و دست‌اندرکاران تولید و تجارت مواد معدنی و فلزی، محسوب می‌شود.

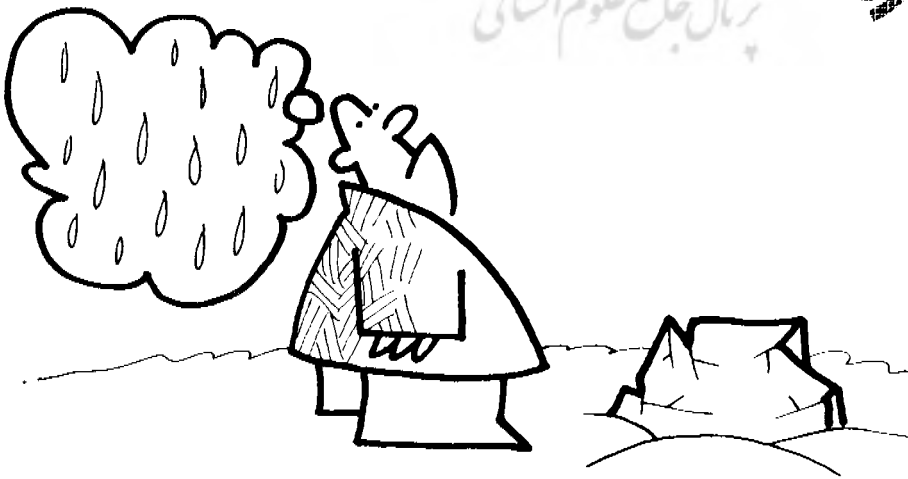
هر چند که نحوه تدوین آیین‌نامه اجرایی این قانون، می‌تواند ضامن توسعه سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش معدن باشد، لذا تلاش همه صاحب‌نظران، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران بخش معدن در ارایه نقطه‌نظرات کارشناسی، اهمیت بسزایی دارد.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگویی کوتاه با معاون معدنی و اکتشافی وزارت معادن و فلزات، آقای مهندس علی کلاهدوز، مسایل و مشکلات سرمایه‌گذاری در بخش معدن و تأثیر تصویب قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معدن در افزایش سهم این بخش در تولید ناخالص داخلی را جویا شد.

در این گزارش، متن مصاحبه خبرنگار ما با آقای مهندس کلاهدوز و سپس بخشی از مصاحبه مطبوعاتی اخیر ایشان ارایه شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

قانون جدید معادن، سرمایه گذاری در بخش معدن و صادرات مواد معدنی را تشویق می‌کند

○ امتیاز فعالیت روی معدن در بسیاری از کشورها در حقیقت مالکیت معدن تلقی می‌شود، در ایران نیز مالکیت معدن در اختیار دولت است، اما اجازه بهره‌برداری از آن واگذار می‌شود.

یک نکته حایز اهمیت آن است که در قانون قبلی گفته شده بود که تمامی معادن، بزرگ هستند مگر آنکه کوچکی آنها ثابت شود. اما در قانون جدید گفته شده است که تمامی معادن برای بخش خصوصی قابل دسترسی است، مگر آنکه دولت تصویب کند یک معدن بزرگ است.

■ آیا قانون جدید می‌تواند انگیزه‌هایی را برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی در بخش معدن ایجاد کند؟

□ این قانون، سرمایه‌گذاری خارجی را تشویق می‌کند. اگرچه در ایران مالکیت معدن به کسی داده نمی‌شود و در دست دولت است، اما در دیگر کشورها نیز امتیاز فعالیت روی معدن در حقیقت مالکیت معدن تلقی می‌شود.

مدت زمان بهره‌برداری از معدن بر طبق قانون جدید، ۲۵ سال است که این دوره زمانی سرمایه‌گذار خارجی را به سرمایه‌گذاری در معادن ایران تشویق می‌کند.

■ آیا تاکنون سرمایه‌گذاران خارجی در بخش معدن ایران فعالیت داشته‌اند؟

□ تا امروز سرمایه‌گذاری خارجی در بخش معادن ایران صورت نگرفته است، اما از این پس، می‌توان در بخش معدن و فرآوری مواد سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کرد.

البته در زمینه معادن طلا، گف‌ت‌و‌گوهایی با آفریقای جنوبی و استرالیا صورت گرفته است. در معدن طلای زرشوران تکاب، به دلیل آنکه طلا با آرسنیک همراه است و فن‌آوری جداسازی آن در ایران وجود ندارد، می‌توان روی سرمایه‌گذاری خارجی کار کرد.

استرالیا، کانادا و آفریقای جنوبی آمادگی دارند که روی معادن طلای ایران سرمایه‌گذاری کنند. ذخیره احتمالی معدن طلای زرشوران تکاب ۶۰ تن است.

کارخانه طلای موته با هزینه ۷ میلیون دلار استرالیا، از کشور استرالیا خریداری شد و تاکنون به دلیل استفاده از سنگ‌های بسیار غنی، ۱/۵ تن طلا به ارزش حدود ۱۵ میلیون دلار استرالیا (بیش از دو برابر ارزش کارخانه) طلا تولید کرده است. این در حالی است که پیش‌بینی می‌شد از هر تن خاک

■ علت آنکه تأیید شورای نگهبان بر قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن تاکنون اعلام نشده است، چیست؟

□ لایحه جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن بدان جهت که به اصلاح عباراتی نیاز دارد، هنوز به تأیید شورای نگهبان نرسیده است. قرار است این اصلاح عبارتی در زمینه شن و ماسه انجام شود. اگر معدن شن و ماسه در املاک اشخاص باشد، جزء مقوله نظارت معدنی قرار نمی‌گیرد. این اصلاح باید انجام شود. انشاءالله اصلاح عبارت در مجلس شورای اسلامی، انجام و تصویب خواهد شد.

■ با تصویب و اجرای قانون جدید معادن، سرمایه‌گذاری در بخش معدن تا چه حد گسترش می‌یابد؟

□ با توجه به آنکه ذخیره قطعی معدن در پروانه اکتشاف معین و اعلام می‌شود و این پروانه جزو سندهای لازم‌الاجرا محسوب می‌شود، از سوی دیگر مهندسان معدن در معادن کشور فعال خواهند شد و مدت بهره‌برداری از معدن نیز از ۵ به ۲۵ سال و قابل تمدید، در نظر گرفته شده است و نیز حق انتقال و تمدید برای پروانه بهره‌برداری نیز در قانون منظور شده است، میل به سرمایه‌گذاری در بخش معدن، رشد چشمگیری خواهد داشت.

○ افزایش دوره بهره‌برداری از معدن، تعیین ذخیره قطعی معدن در پروانه اکتشاف، قبول پروانه بهره‌برداری به عنوان وثیقه در نظام بانکی، حق انتقال و تمدید پروانه بهره‌برداری و... از ویژگی‌های قانون جدید معادن است که میل به سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد.

■ تفاوت اصلی در قانون جدید با قانون گذشته که در افزایش نرخ سرمایه‌گذاری تأثیر خواهد داشت، چیست؟

□ در قانون قدیم، تمام امور موقتی بود و قرارداد استخراج و فروش برای ۵ سال منعقد می‌شد. اما در قانون جدید پروانه بهره‌برداری از معدن که از سوی دولت صادر می‌شود، در واقع سرمایه‌گذاری در بخش معدن، حق سرقتی پیدا می‌کند. اگر سرمایه‌گذار تخلفی نداشته باشد، می‌تواند تا ۲۵ سال روی معدن کار کند و بعد نیز پروانه بهره‌برداری را تمدید نماید. از سوی دیگر سرمایه‌گذار می‌تواند در بخش فرآوری مواد معدنی نیز به فعالیت بپردازد.

■ میزان صادرات مواد معدنی کشور چقدر است؟

□ ارزش صادرات بخش معدن در سال گذشته به ۱۵۰ میلیون دلار رسید و برآورد می‌شود که در سال جاری نیز همین میزان یا اندکی بیشتر باشد. انتظار می‌رود ارزش صادرات مواد معدنی تا پایان برنامه دوم توسعه اقتصادی کشور، روند صعودی طی کند.

در حال حاضر سنگ گچ، سنگ آهک، باریت، بنتونیت، کالینکر و خاک‌های صنعتی به خارج از کشور صادر می‌شود.

■ آیا تبلیغات و بازاریابی برای صدور مواد معدنی ایران ضروری است؟

□ برای فروش محصولات معدنی در بازارهای خارجی، نیاز به بازاریابی و تبلیغ در سطح وسیع، نیست. زیرا مواد معدنی ایران بازاریاب‌پسند است و به راحتی به فروش می‌رود. از سوی دیگر مقدار صدور محصولات معدنی ایران به اندازه‌ای نیست که به فعالیت‌های وسیع بازاریابی نیاز داشته باشد. بازارهای سنتی به خوبی این مواد را می‌شناسند و خریداری می‌کنند.

■ وضعیت صادرات مواد فلزی ایران چگونه است؟

□ ظرفیت صادرات محصولات فلزی ایران تا ۴۵۰ میلیون دلار در سال است. در این رهگذر ضرورت دارد که ارتباطات خارجی به ویژه با کشورهای همسایه بهبود یابد. از سوی دیگر قوانین حاکم بر صادرات نیز باید ثبات پیدا کند.

به طور مثال می‌توان گفت بازار حاشیه جنوبی خلیج فارس در زمینه گچ در اختیار ایران بوده، اما یکباره صادرات گچ ممنوع اعلام شد و هند بازار ایران را گرفت.

○ قانون جدید بر صادرات مواد معدنی فرآوری شده تأکید می‌کند. ارزش صادرات بخش معدن در سال گذشته به ۱۵۰ میلیون دلار رسید و امسال اندکی افزایش می‌یابد.

وزارت معادن و فلزات با تلاش برای رشد صادرات فرآورده‌های معدنی، سعی دارد مقررات را به نحوی اصلاح کند که ثبات و پایداری داشته باشد. در عین حال انتظار می‌رود که صادرکنندگان مواد معدنی، تولیداتشان را استاندارد نمایند و کیفیت مواد صادراتی خود را روز به روز بهبود بخشند.

■ وضعیت ذخایر معدنی ایران چگونه است؟

منطقه موته ۲ گرم طلا به دست آید. از آنجا که کارخانه طلا در استرالیا با استحصال ۱/۵ گرم در هر تن خاک در حال بهره‌برداری بود، نصب کارخانه مقرون به صرفه به نظر می‌رسید. با وجود آنکه قرار بود تولید کارخانه موته سالانه ۵۰۰ کیلوگرم طلا باشد و اکنون سالانه ۲۵۰ کیلوگرم طلا تولید می‌کند، از این کارخانه به خوبی استفاده نشده است.

○ با توجه به قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، انتظار می‌رود سرمایه‌گذاری خارجی به این بخش جلب شود و در نهایت یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی روی معادن مس، روی و سرب و... صورت بگیرد.

مس و روی جزء موادی هستند که سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری روی معادن آن علاقه‌مند هستند. برای کالینکر گچ نیز احتمال دارد که سرمایه‌گذاری خارجی جذب شود. البته نوع قراردادهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، مانند قرارداد ایران با شرکت فرانسوی توتال در زمینه توسعه حوزه گازی پارس جنوبی، از نوع قراردادهای بای‌بک (پس‌خرید یا بیع متقابل) خواهد بود.

در حال حاضر چین، شرکت دووی کره جنوبی و شرکت ژاپنی توسن، علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری روی معادن مس ایران می‌باشند. در نهایت می‌توان گفت تقاضای یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی در بخش معادن کشور شده است.

■ قانون جدید اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، در زمینه صدور مواد معدنی چه اثراتی خواهد داشت؟

□ در قانون، روی صادرات تکیه زیادی وجود دارد و دولت موظف شده است که به صادرات مواد معدنی توجه کند. در بحث صدور مواد معدنی، تأکید شده که ارزش افزوده نهایی این مواد استحصال گردد و سپس صادر شود. در بحث مواد غیرفلزی که حجم ناخیر آن زیاد است و کشورهای نیازمند این مواد با حجم بالایی سفارش خرید می‌دهند، صادرات این مواد گسترش خواهد یافت.

صادرات مواد معدنی غیرفلزی فقط با فرآوری مواد امکان‌پذیر است. در بخش مواد فلزی نیز فلز خام استحصال از معادن اجازه صادرات ندارند، ولی اگر به محصول تبدیل شود، اجازه صادرات داده می‌شود.

وی افزود: ایجاد صندوق بیمه حمایت از معدن‌کاری و تشکیل نظام مهندسی معدن، از دیگر مشخصه‌های قانون جدید معدن نسبت به قانون قبلی است که در سال ۱۳۶۰ تصویب شد. مجلس شورای اسلامی، قانون جدید معدن را در آبان‌ماه گذشته در ۲ فصل و ۳۶ ماده تصویب کرد. این قانون اکنون در شورای نگهبان، مراحل تصویب را سپری می‌کند. کلاهدوز ارزش ذخایر استخراج نشده معدن فلزی و غیرفلزی کشور را به ترتیب ۴۰ و ۲۰ میلیارد دلار ذکر کرد. وی در زمینه ارزش افزوده معدن فلزی و غیرفلزی گفت: ارزش مواد معدنی فلزی با فرآوری ۱۰ برابر افزایش می‌یابد، در حالی که ارزش مواد معدنی غیرفلزی ۵ تا ۷ برابر با فرآوری، رشد می‌کند.

مهندس کلاهدوز حجم ذخایر مصالح ساختمانی کشور را ۱۵ میلیارد تن ذکر کرد و افزود: مواد معدنی غیرفلزی بالغ بر ۷۲۰ میلیون تن و مواد معدنی فلزی ۵ میلیارد تن در سطح کشور وجود دارد.

وی ارزش افزوده مواد معدنی فلزی استخراج نشده را هر تن ۱۲ تا ۱۵ دلار، مواد معدنی غیرفلزی را هر تن ۸ تا ۱۲ دلار و ارزش هر تن مصالح ساختمانی را ۴ تا ۶ دلار بیان کرد.

□ در برخی معادن مانند فسفات، زغال‌سنگ، ایران از نظر ذخیره مواد معدنی فقیر است. در برخی زمینه‌ها مانند مس، ذخایر غنی در اختیار دارد. قرار است تولید مس از سطح کنونی ۱۲۰ هزار تن در سال به ۲۵۰ هزار تن در سال ۱۳۸۰ و پس از آن تا ۵۰۰ هزار تن افزایش یابد.

در ایران ۲۰۰۰ معدن فعال وجود دارد که حدود ۷۰ هزار نفر در آنها مشغول به کار می‌باشند. ۸۶ درصد معدن کشور در دست بخش خصوصی و ۱۴ درصد آن در دست دولت می‌باشد. ذخایر سنگ آهن، مس و زغال‌سنگ در دست دولت است. از ۹۰ میلیون تن تولید سالانه معدن کشور، حدود ۲۵ میلیون تن از سوی بخش دولتی تأمین می‌شود.

مهندس علی کلاهدوز معاون معدنی و اکتشافی وزارت معادن و فلزات در گفت‌وگوی اخیر با رسانه‌های جمعی اظهار داشت: قانون جدید معدن که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. پس از رفع اشکالات عبارتی تا پایان دی ماه برای اجرا ابلاغ می‌شود.

وی گفت: پذیرش پروانه بهره‌برداری از معدن به عنوان وثیقه از سوی نظام بانکی، افزایش دوره واکذار از پنج سال به بیست و پنج سال که قابل تمدید نیز می‌باشد، از ویژگی‌های قانون جدید معدن محسوب می‌شود.

